

Kogukondlik majandusmudel põllumajandusühistu näitel

Tanel-Taavi Bulitko

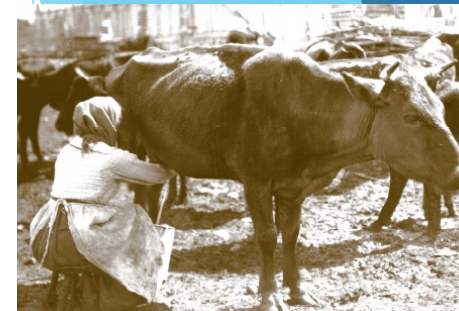
Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu

Juhatuse esimees

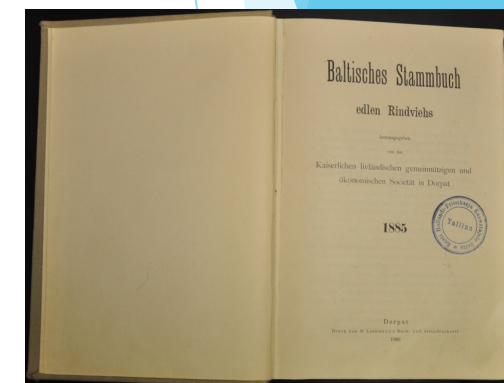
Põllumajandusühistud

- ▶ Eesti esimene põllumajandusühistu oli 1897. a Võrumaal asutatud Restu-Antsla piimaühistu.
- ▶ Eriti rohkesti asutati põllumajandusühistuid kuni 1920. aastani.
- ▶ Pärast 1925. a Veeühingute seaduse vastuvõtmist suurenes talude maaparandustööde maht, ühiste peakraavide rajamiseks asutati palju veeühinguid. Karjakontrollühingud korraldasid osalt riigieelarvest finantseeritud karja jõudluskontrolli ja loomakasvatusalast nõustamist.
- ▶ 1949. aasta alguses oli Eesti NSV-s 679 põllumajandusühistut, neist 196 masinaühistut, 143 piimaühistut ja 214 mitme tegevusalaga ühistut. Põllumajandusühistute tegevust juhtis ja kooskõlastas 1945-48 Põllumajanduse Ühistegevuse Peavalitsus, 1948-50 Põllumajanduse Ühistute Keskliit.
- ▶ 1980-ndate lõpul hakati Eestis taas põllumajandusühistuid asutama, näiteks 1989 asutati Eesti Piimaliit.

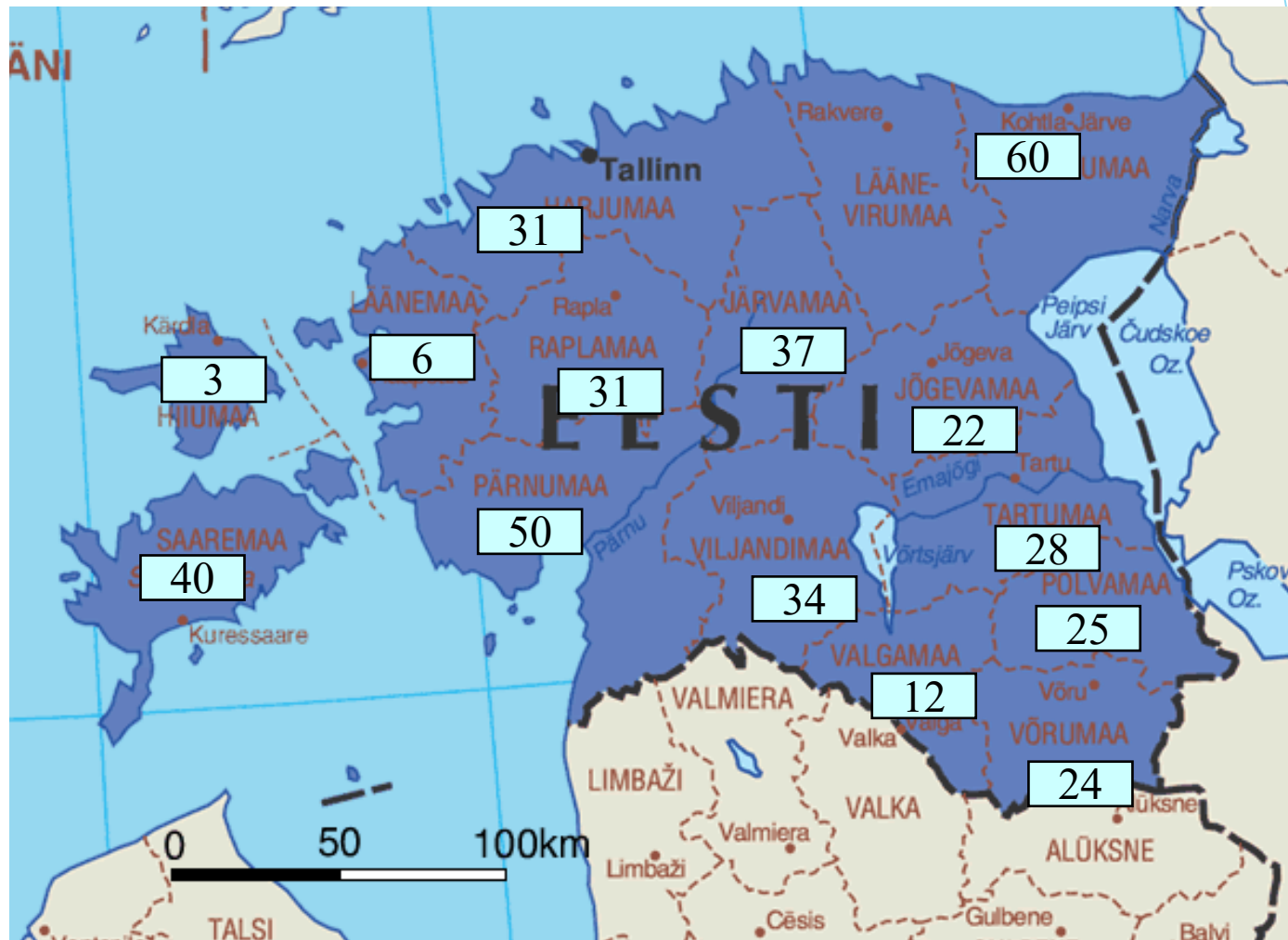
Veiste tõuaretus Eestis - 100% ühistuline



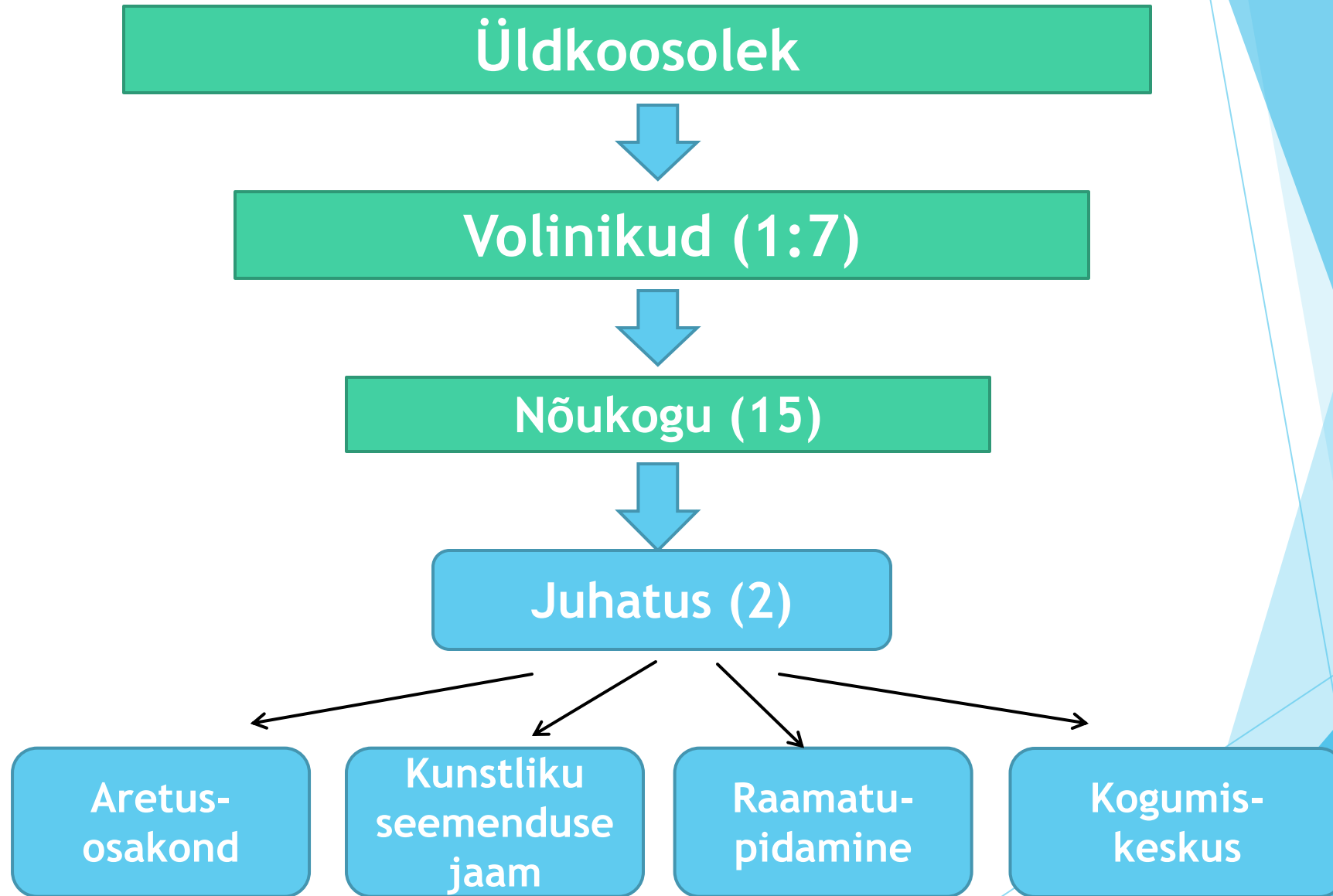
- ▶ Käesoleval aastal täitub Eestis 113 aastat jõudluskontrolli kehtestamisest.
- ▶ Fakt, et veiste tõuraamat tähistas 2020. a 135. aastapäeva, näitab ajalooliste tõuaretustraditsioonide jätkusuutlikkust.
- ▶ Veiste tõuaretus Eestis koordineerib farmeritele kuuluv Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu (ETKÜ) - tulundusühistu (äriühing, mille eesmärk on ühise majandustegevuse kaudu toetada ja soodustada oma liikmete majanduslikke huve)
 - ▶ 403 liiget
 - ▶ 90% eesti karjast kuulub ühistu liikmetele
- ▶ ETKÜ tegevusalad:
 - ▶ Kaasaegsed sugupullide farmid (4)
 - ▶ Seemendusjaama laboratoorium
 - ▶ Aretusspetsialistide võrgustik
 - ▶ Seemendustehnikute atesteerimine
 - ▶ Loomade ostmise ja müügi korraldamine
 - ▶ Veiste välimiku lineaarne hindamine
 - ▶ Tõuraamatute pidamine
 - ▶ Tõudokumentide kontroll
 - ▶ Põlvnemissertifikaatide väljastamine
 - ▶ Seminarid, õppepäevad, konverentsid
 - ▶ Näitused, konkursid, oksjonid
 - ▶ Rahvusvaheline koostöö



ETKÜ liikmeid - 403



ETKÜ struktuur



Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu



- ▶ ETKÜ on järjepidevalt Raplamaal, Kehtna vallas tegutsenud alates 1975. aastast
- ▶ Alates 1993. aastast suurim üleriigiline farmerite organisatsioon
- ▶ Alates 2002. aastast ainus veisekasvatajaid ühendav organisatsioon Eestis ning suurim kogu Baltikumis
- ▶ Ühistule kuulub regiooni suurim seemendusjaam



Eesti Tõuloomakasvatajate Ühistu



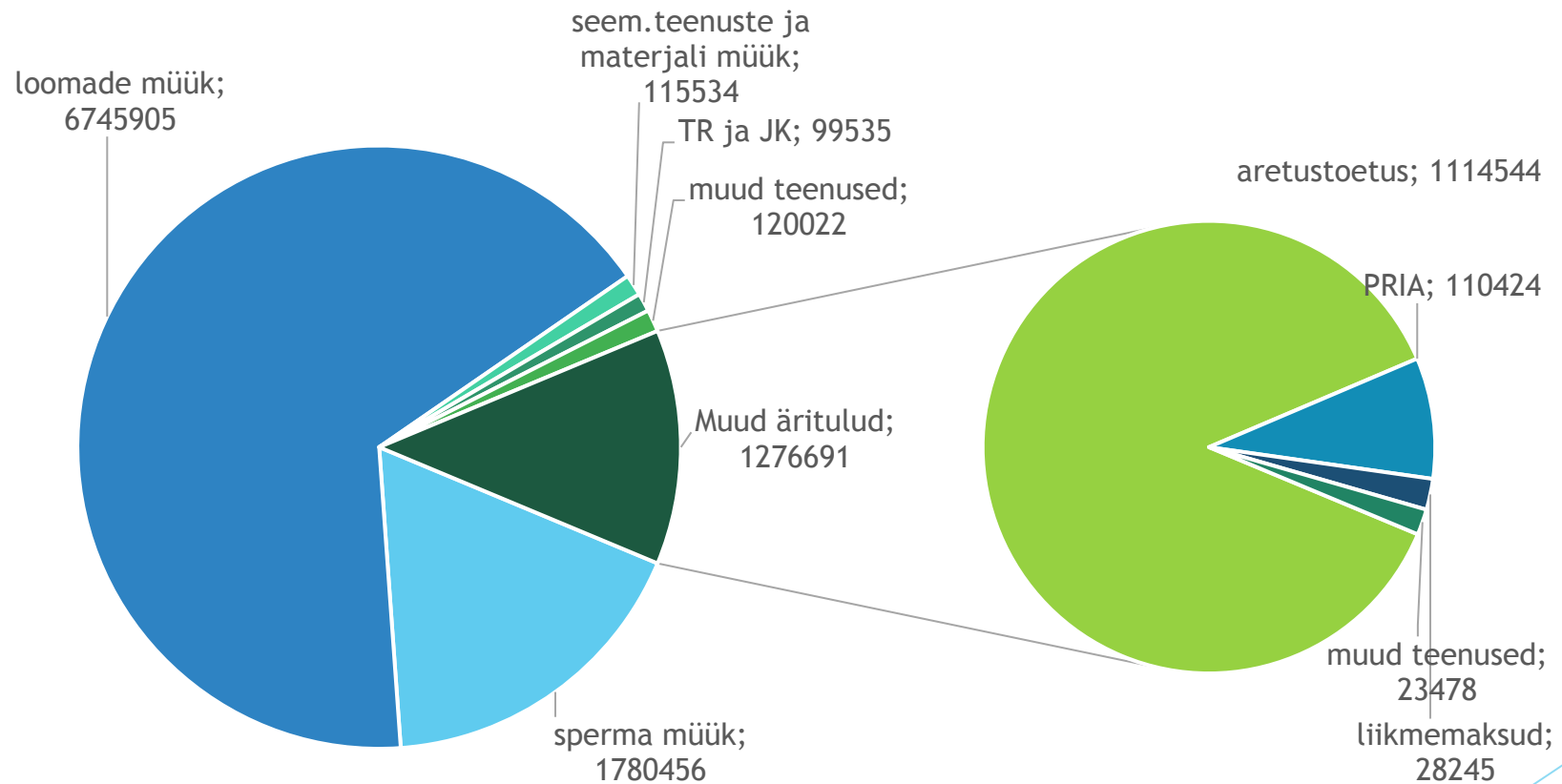
- ▶ Seminarid, õppepäevad, konverentsid
- ▶ Näitused, konkursid, oksjonid
- ▶ Rahvusvaheline koostöö



Veiste müük ETKÜ vahendusel



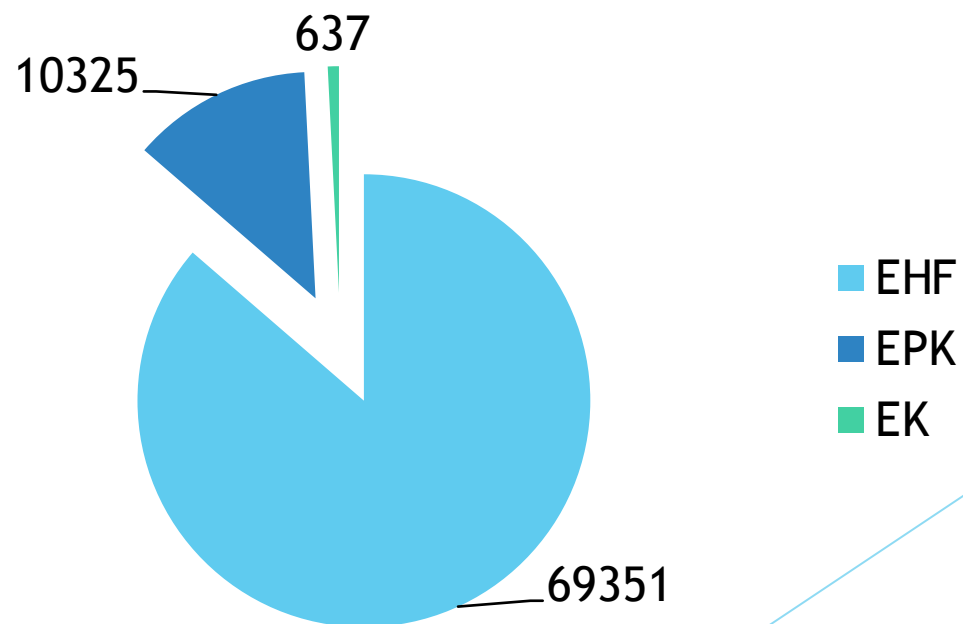
ETKÜ tulud 2020



Eesti piimatõud



	Piima kg	R %	R kg	V %	V kg	R + V
EHF	10761	3,87	416	3,38	364	780
EPK	9117	4,09	373	3,50	319	692
EK	4547	4,6	209	3,52	160	369



Piimasektor täna

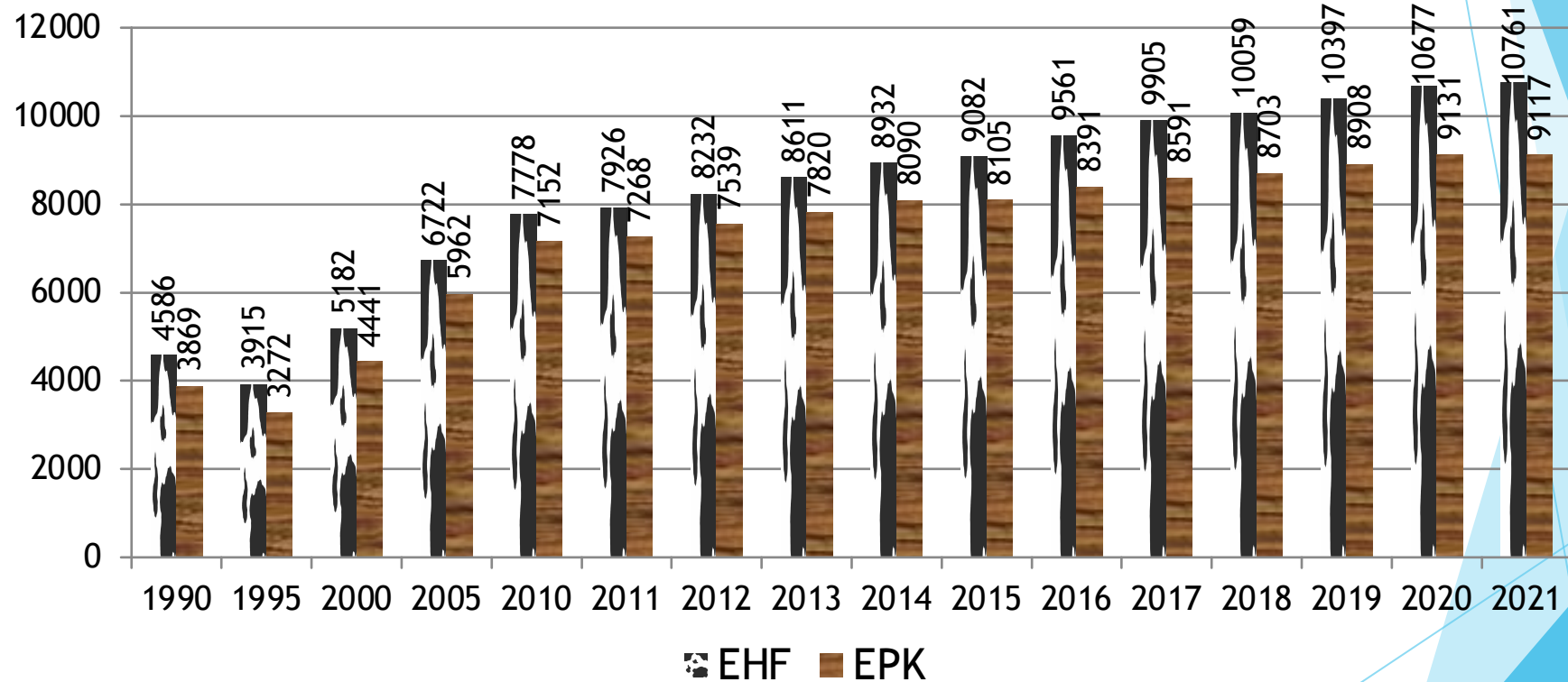
- ▶ 2021. a toodeti Eestis 839 400 t piima
- ▶ 1% (8400 t) vähem kui 2020. a
- ▶ Statistiline keskmine lehma kohta 9 966 kg
- ▶ Piimalehmi 83 600 - vähenemine 700 lehma

▶ Olukord:

JKK	Lehmad	Karjad
2017	82929	549
2018	81821	515
	-1108	-34
2019	81819	478
	-2	-37
2020	80910	435
	-909	-43
2021	80589	399
	-321	-36



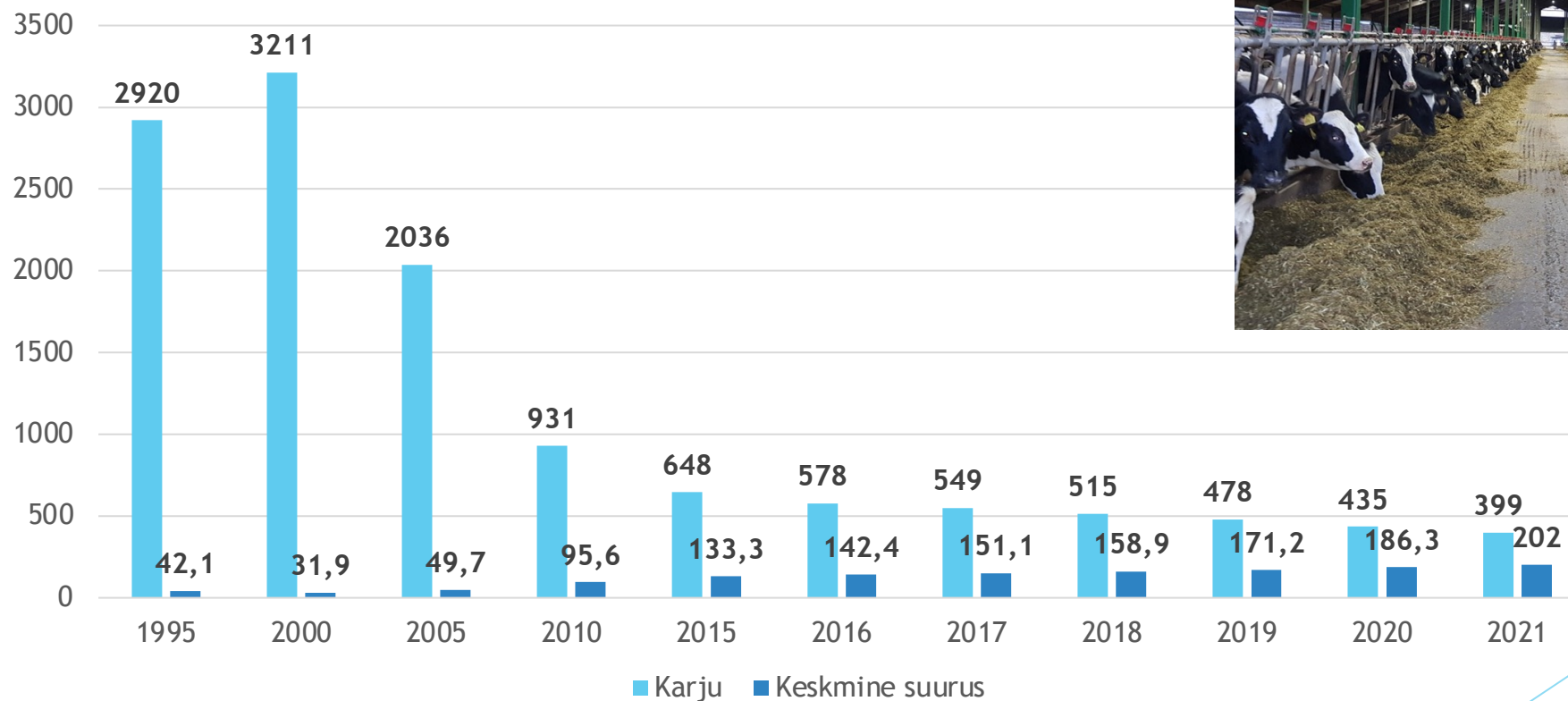
Piimatoodang - JKK 10761 kg (+84) Stat. 9966 kg (+23)



Eesti vs EL piimatoodang 2020

	EL (27) - 7159			
1. Eesti	10053	15. Slovakkia		7534
2. Taani	10028	16. Küpros		7496
3. Hispaania	9382	EL		7473
4. Soome	9264	17. Prantsusmaa		7323
5. Holland	9256	18. Austria		7271
6. Tšehhi	9153	19. Läti		7264
7. Rootsi	9109	20. Malta		6881
8. Ungari	8913	21. Leedu		6389
9. Saksmaa	8457	22. Sloveenia		6204
10. Luksemburg	8249	23. Iirimaa		5880
11. Belgia	8222	24. Poola		5863
12. Kreeka	7947	25. Horvaatia		4620
13. Itaalia	7755	26. Bulgaaria		3643
14. Portugal	7709	27. Rumeenia		3301

Veisekarjade arv ja suurus



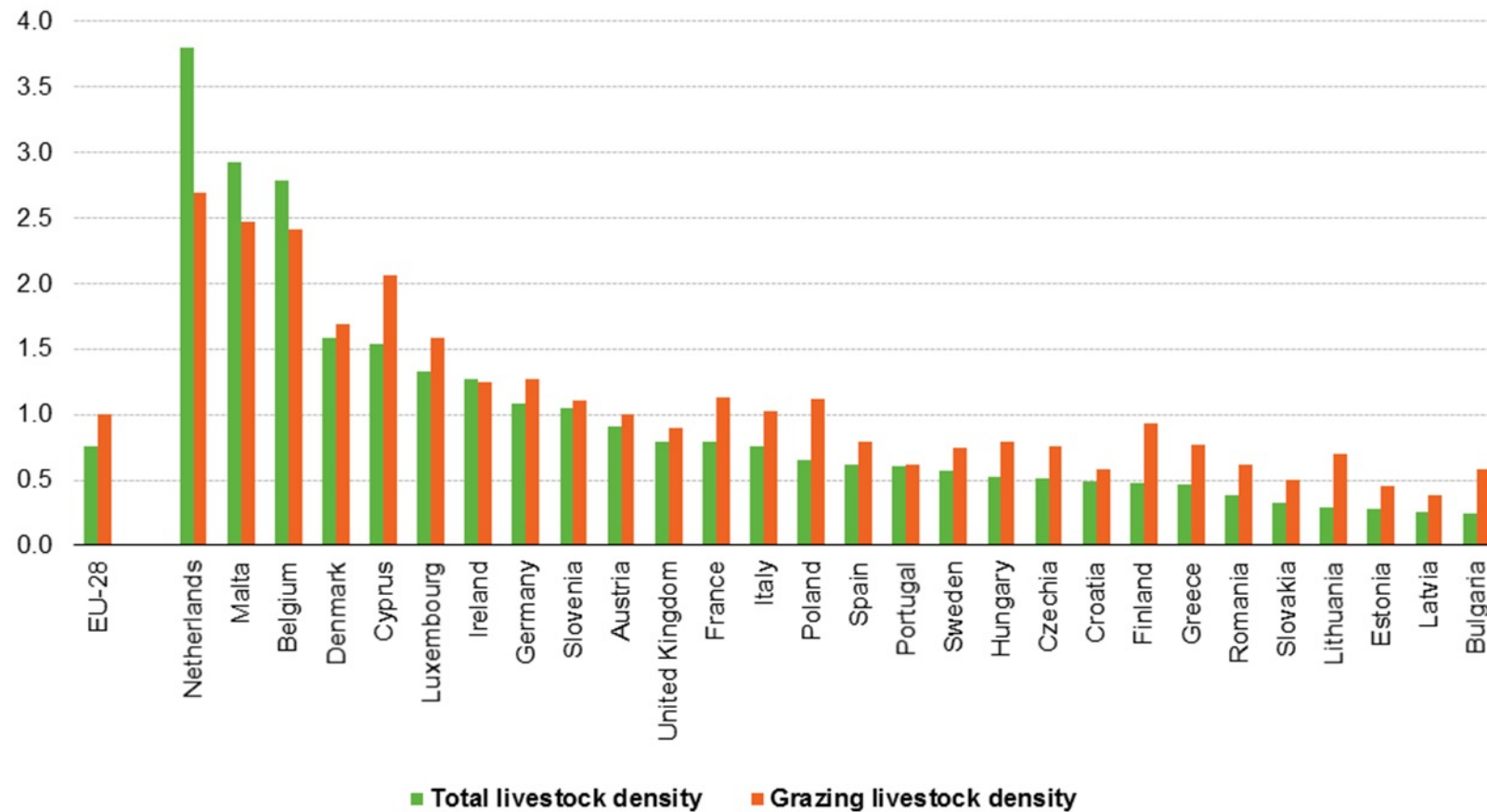
Tehnoloogiad aretuses

- ▶ Veiste kunstlik seemendus
- ▶ Embrüosiirdamine
- ▶ Aretusmaterjali suguselekteerimine
- ▶ Genoomaretus...



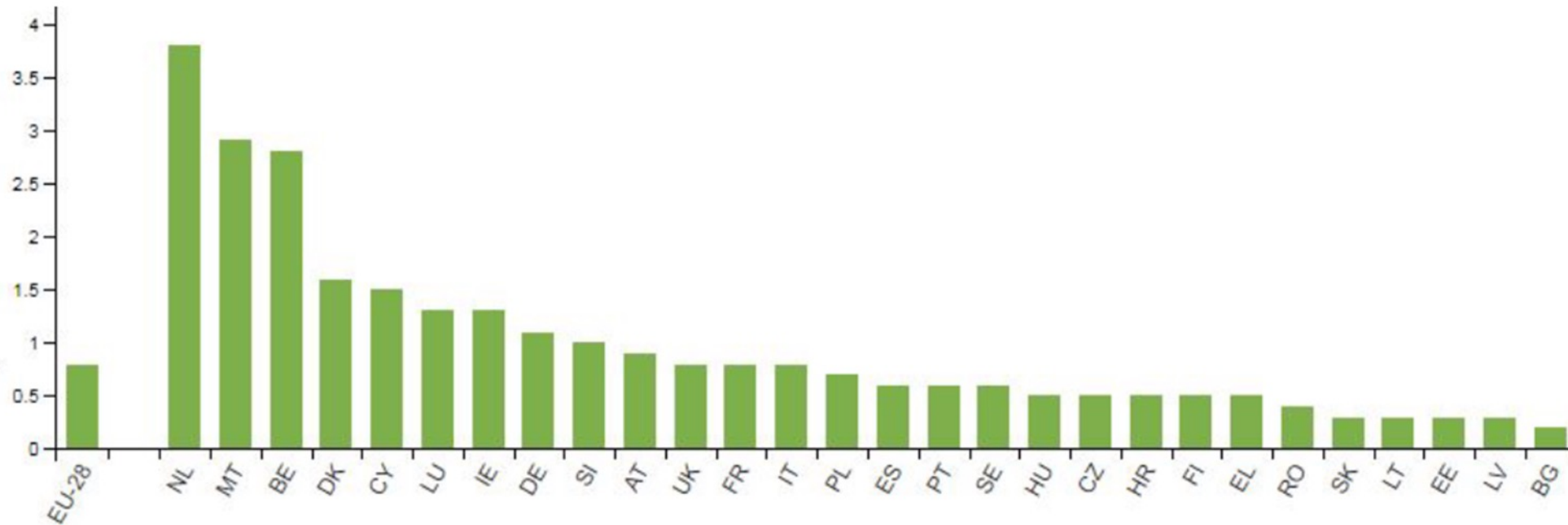
Rohepööre

Veiste ja karjatamise tihedus (Eurostat 2016)



Veiseid haritava maa kohta

In livestock units per hectare areable land



Eurostat (2016)

Eesti vs Taani ja Holland

	Eesti	Taani	Holland
Pindala	45 227	42 933	41 543
Lehmi	84 000	565 000	1 569 000
Keskmine piimatoodang (2020)	10 053 (EL 1.)	10 028 (EL 2.)	9256 (EL 5.)

Miks ühistud?

- ▶ Need on põllumajanduses tähtsad, sest:
 - ▶ ühistud aitavad tagada toidu julgeolekut ja toiduga isevarustamist
 - ▶ ühistud tasakaalustavad toidu tarneaahelat;
 - ▶ ühistud suurendavad põllumajandustootjate sissetulekuid;
 - ▶ ühistud parandavad põllumajandustootjate investeerimisvõimekust;
 - ▶ ühistud leevendavad survet tegevus lõpetada.
- ▶ Põllumajandustootmise kestlikkuse tugevdamiseks tuleb pöörata tähelepanu tootjaid ühendavatele organisatsioonidele ja põllumajandussektori konkurentsiolukorrale.

Ühistute eelised ilmnevad selgeimalt majandusraskuste tingimustes

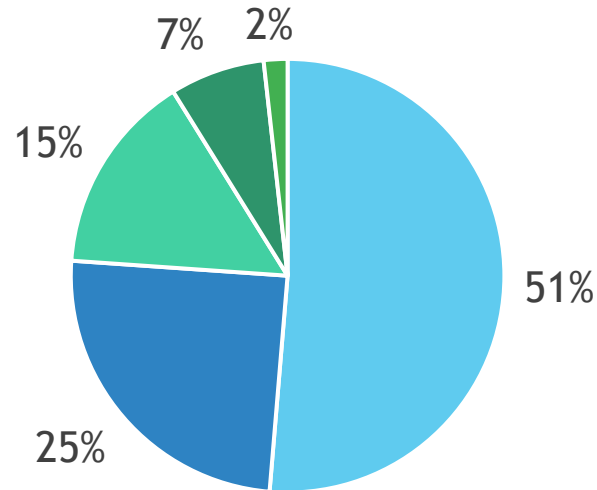
- ▶ toodangu hind püsib **stabiilne**;
- ▶ tänu ühise toodangu mahule on **läbirääkimispositsioon** parem;
- ▶ ühistud aitavad põllumajandustoodangut **lisandväärtuse loomiseks** töödelda.

Ühistute olemasolu sunnib konkurente reageerima. Samas leidub liikmeid, kes ei kasuta lühiajalise kasu nimel ühistute teenuseid. Varem või hiljem kahjustab see ühistute turujõu vähenemise tõttu ülejooksikute endi huve.

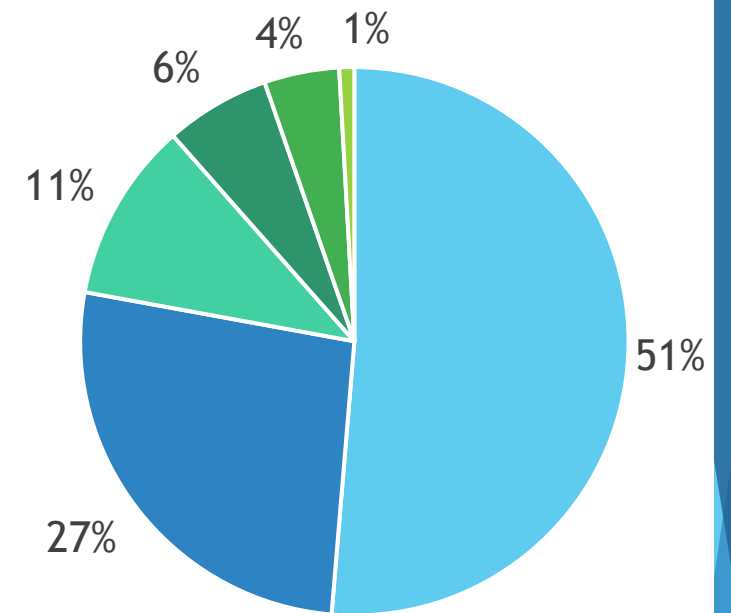


2018. aastal oli Eestis 152 põllumajandusühistut, millest 113 olid majanduslikult aktiivsed.

Need rühmitati tegevusvaldkonna (vasakul) ja funktsiooni (paremal) järgi.

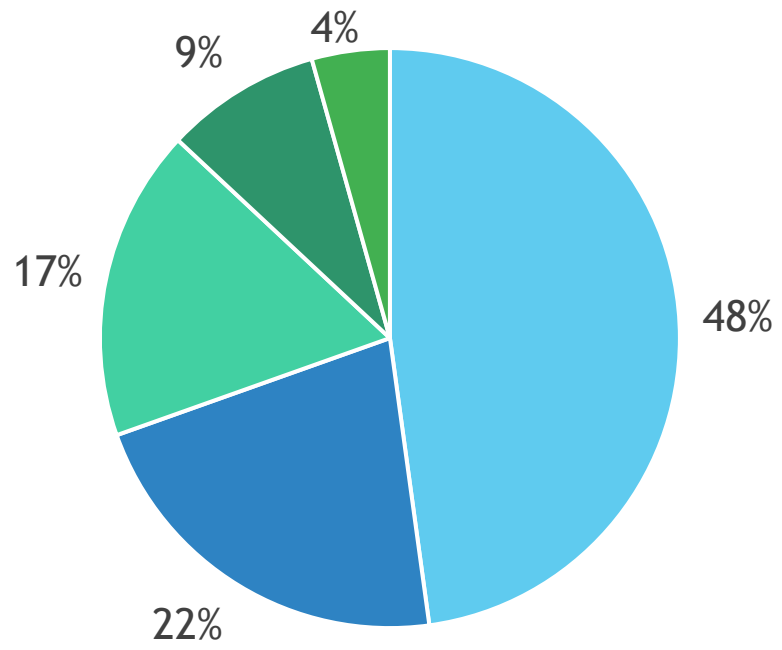


- Teravili, õlikultuurid ja valgurikkad taimed
- Lehmapiim ja piimatooted
- Elusloomad ja liha
- Aiandus
- Muu



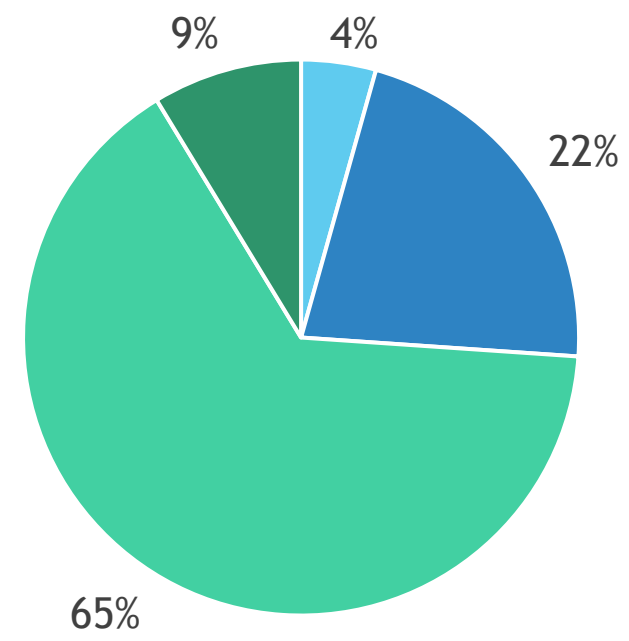
- Turundamine
- Tootmine
- Tugiteenused
- Tootmine ja tugiteenused
- Töötlemine
- Hankimine

Valimi ühistud jagunesid põllumajandustootmise...



- Teravili, õlikultuurid ja valgurikkad taimed
- Lehmapiim ja piimatooted
- Elusloomad ja liha
- Aiandus
- Muu

...ja äritegevuse liigi järgi.



- Liikmetele sisendite hankimine
- Liikmetele tootmise abiteenuste pakkumine
- Liikmete põllumajandustoodangu turustamine
- Liikmete põllumajandustoodangu töötlemine ja toodete turustamine

(Värnik et al, 2020)

Eesti põllumajandusühistute positsioon toidu tarneahelas

- ▶ Toidu tarneahelad on keerukad VKE-de võrgustikud, mis tegutsevad koos sisendeid tootvate ja jaemüügiga tegelevate rahvusvaheliste ettevõtetega.
- ▶ 83% valimi põllumajandusühistutest **turustavad liikmete põllumajandustoodangut** ja 65% valimi ühistutest ongi **turustusühistud**.
- ▶ Ainult 9% valimi põllumajandusühistutest töötlevad liikmete põllumajandustoodangut ja **lisavad sellele väärtust**.
- ▶ **Põllumajandusühistute nõrk positsioon toidu tarneahela alguses ohustab nende kestlikkust.**

Mida rohkem lüüsid põllumajandusühistu katab ja mida kaugemal see toidu tarneahelas asub, seda edukam on ühistu ja liikmed - põllumajandustootjad - saavad selle võrra rohkem kasu.



Olulisemad õppetunnid tänastest põllumajandusühistutest

- ▶ Kuigi väikesed ühistud töötavad, pole need majanduslikult mõttekad.
 - ▶ Seetõttu tuleb toetada ühistute ühinemist ja liikmeskonna suurendamist.
- ▶ Suuruse kasv on **professionaalsuse eeldus**.
 - ▶ Ainult siis paraneb ühistute juhtimis- ja valitsemiskvaliteet.
- ▶ Edu ja hea valitsemise eeldus on **selge majanduslik põhjendus**.
 - ▶ Ühistutel tuleb aidata isekeskis koos liikmetega välja selgitada, miks on ühistut vaja, mis on selle sihid ja eesmärgid.
- ▶ Leidub hästi töötavaid ühistuid, kelle häid praktikaid tuleks rohkem tutvustada.

Tänään kuulamast!

